

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՊԵՏԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՎԱՆԱԿԱՆ, ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ.

ԹԻՒ Բ. — ՀՐԶԱՆ Ե.

1872

ՏԵՐԻ Դ. — ՓԵՏՐՎԱՐ 29.

Կ Ր Օ Ն Ա Կ Ա Ն

ՊՏՈՒՂ ՅԱՆՎԱՆԻ

ՈՐ Ե

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՍՍՈՒՐԲ ԵՍ ՏԵՐ,

ՀԱՐՅԻՆ.

(ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՈՒՆ.)

“Օարժանահատ մահարարժամ է զսոմանէ
 Կրամանի, Եւրոյ է Լեւո Քարէի օտո-
 ւնէսմէ Լ աղօլի-՝ Արքայն Յանիւսայ, : ”

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ.

Եւստն մահատարածամ է ցաւ ինչ տա-
 րածական ի միոջէ առ բաղուն, որպէս
 մեծն Վարդան ասէ ի մեկնութեան Սաղ-
 մոսաց. երես 20. “Օժանտախտն ասեն
 եթէ ի մարդ կամ յանասուն մերձենայ՝
 փոխադրութեամբ յամենայն մերձաւորսն
 ճարակի, զի բնութիւն ակտին է, : Եւ
 Սարգիս Շ Նորճալի զրէ Մեկ. Կաթղ. 365

երես. “Ոչ ժանտախտ է մեղքն նորա ե-
 թէ ի քեղ անցանէ, : Եւ ի Գիւրս Մոլու-
 թեանց նմանեցուցանելով զմեղքն ասէ,
 երես 9. “Որպէս ժանտախտն՝ որ ի միոջէ
 տարածի առ միւսն, : Եւ ի գիրս Լօթն
 Կարգենի ասի. երես 792. “Իբաղմասա-
 տիկ պատճառաց մի է այն, զի մեղքն է
 չար ժանտախտական քան զամենայն, որ-
 պէս բորոտութիւնն է ակտ տարափոխիկ
 յոյժ, : Լստ սմին և սուրբն Օգոստինոս
 զրէ. “Ի կղերիկոսէ որ յաղքատութենէ
 հարուստ և յանտոհմութենէ աղնուական է
 լեալ, փախիլ իբր ի ժանտախտէ, : և սուրբն
 Բարսեղ Հայրապետ ցուցանէ ընդ հան-
 դերձս և ընդ այլ իրս ակտին գնալ յաշ-
 խարհ օտար, ի վերայ բանին թէ “յա-
 թոռս ժանտից ոչ նստաւ, : ի Մեկ. Սաղ.
 զԼ. Ե. հմր. 1: Թող զայլ և այլ արտա-
 քին գրեանս յիմաստնոց շարագրեալսն
 ի վերայ այսորիկ խնդրոյ. թող և զԵԺԶ-
 կական գիրս արարեալ ի Հիպոկրատայ և
 ի Գալիանոսէ Եւկլինայ՝ այն է Լպնիսի-

նայ, ի Աղետոսէ, որ Աղեանոս, և մանաւանդ ի Հէիմերբրէքիոսէ, ի Ռամուլիւրոսէ, և յԱնդրինգոսնէ Անդրիացոյ, ի Հովմանոս Փրեղերիկոսէ, ի Բոյերհաւեայ, և յայլոց յորս զղանաղան հնարան արարեալս ի փիլիսոփայից յառաջ ածեն, որք շուրջ զքաղաքաւ ասնն զապաւառս այրեցին կամ զփայտս, զի սրբեսցի օդն որ զնովաւ և մաքրեալ զտեսցի ի դարչահոտութենէ իւրմէ: Եւ Առնունիոս հաստատէ ի մեկ. Եւրից Թ. 3. «Պարտ է ասէ ծխել զբեիկն (չաթլանդըճ), զծրդին (Ֆըլֆըլիուհի), զկաղամախ (կիւրէն), զկաղնի (Ֆընտըրի ծառ), զկնդրուկ, . . վասն զի բնական պատճառ այսմ ախտի և տարածմանն դաղանի դարչահոտութիւնն է, որ յօդս մնայ ցըրեալ՝ ըստ Յակօբայ աստուածաբանի, և ըստ Առնունիոսի ի Մեկ. Եւրից գլ. Թ. 3. ասէ. «Օ ի ժանտամահն է թունաւոր իսկ գոլորշի՝ ի յօդն թանձրացեալ, կենդանական շնչոյն թշնամի, . . որպէս և ոմն արուեստագէտ գրէ. «Մընիքքն մարմնոց մերոց ասէ լուացմամբ և մաքրելով բանին, . . ուստի յիմարութիւն մեծ է յայնպիսի վտանգաւոր ժամու և ժամանակի, յորում տիրեալ է մահտարաժամ կամ հարսանիթ, կամ ծաղիկ անուանեալն, զնալ և կամ տանել ի բաղանիս զմանկունս. զի սերմն ախտին ասէ տարածեալ գոլով յօդս՝ յընկալնուլն զշունչս ձգեն միանգամայն յանձինս զՀիմն ցաւոց, մանաւանդ տղայքն որ մաքուր են արեամբք՝ որոց առաւելապէս տիրէ, և մանաւանդ այնց, որք ի տիս պատանեկութեան և յերիտասարդութեան ժամանեալ հզօր և ջերմ են արեամբք: Եւ սուրբն Աերսէս Շնորհալի յերգս Ակեղեցւոյ վկայելով

զգարչահոտութենէ ախտիս՝ ասէ. «Դանտախալիք լցեալ ժահահոտ եղէ, . . զի պատճառի ի ժահահոտութենէ նեխեալ լծից յաղբուսաց, ջրոց և սոյնպիսեաց ըստ Առնունիոսի է ի Մեկ. Եւրից գլ. Թ. 19. «Օ ի ժանտամահն ասէ ծնաւ ի յԱղիպտոս ի նեխել զեւոյն և ձկանց, . . Եւ Բոյերհաւ գրէ, «Ի բնութեանց իսկ յայտանախ են ամենափուտ և օտարոտի ծծըմբային հանգամանք, զի ամենայն այնպիսի վատահիւթ ցաւք զծագ իւրեանց ի փուտ գոլորշեաց, ի դիականց թաղելոց, և կարկաջահոս ջուրց նեխելոց և յայլ դարչահոտ յաւելուած ախտից ընդունին, որ ըստ ակնարկմանն Աստուծոյ ի ձեռն հրշտակաց դառնայ յայս ինչ կամ յայն ինչ ցաւ, որպէս ունիմք ասել զկնի սակաւութեւ և սնեալ տարածի ժահահոտութեամբ. զի ըստ Երիտտոսի, «Որով գոյանայ, նովաւ սնանի, . . Որով զմաքուր հզօր և զջերմ սըն արեամբ իբր պտուղ տհաս տարաժամ հնձէ ըստ Առնունիոսի ի մեկ. Եւրից. Թ. 3. «Ախտ արիւնայինքն՝ ասէ՝ ժանտամահութեան արտադրին, ապա սպիտակ մաղձայինքն, յետոյ դեղին մաղձայինքն, հոսկ յետոյ սեւաւ մաղձայինքն, . . վասն այսորիկ կոչեցաւ ըստ գործոյն մահ տարաժամ. զի մահն գոլով կրկին՝ բնական և բռնական. և բնական կեանք մեր ըստ մարգարէին յեթանասուն ամս աւարտի. թէպէտ այս բան ըստնկարագրին հայի առ դարձն Էրեից ի գերութենէն, որք ի լրանալ յեթանասուն ամի եթէ ոչ դարձցին ի Էրեաստան, այլ յօժարութեամբ մնալ կամիցին՝ յեթանասուն ամին դարձցին. և որ ինչ աւելին քան զայն այսինքն քան զութսուն ամն, ցաւօք և հեծութեամբ

դարձցին. զի ոչ հնազանդեցան Աստուծոյ. և եթէ մինչև ցհարիւր ամի մնայցեն ի դերութեան ըստ կամաց իւրեանց, և մեռանիցին անդ, մեղաւոր և անիծեալ կոչեցին ըստ միւս մարգարէին. այլ բան մարգարէին՝ ոչ ի մի միտս պարունակի, այլ ի զանազանս. որպէս և մեծն Վարդան վասն ամաց կենաց մարդկան զբանս ևս մեկնէ. զի որպէս Նոյիւ կարծեաց զկեանս մարդկան, սոյնպէս և Վաւթիւ յեօթանասուն կամ յութուն ամս բովանդակեաց. ապա բովանդակեալն յայսքան ամս և վճարեալն ի կենցաղոյս՝ բնական մահուամբ ասի, և ոչ լրացելոցն՝ բրնձիկան՝ կամ տարաժամ մահուամբ: Աւ զի սա, և սոյնպիսիք վասն մեղաց մերոց յակնարկութենէ Վարդերարին հասանին առ մեզ, վասն այսորիկ ասաց «արժանահաս», այսինքն արժանապէս առ մեզ հասեալ. զի մարդս՝ որպէս ասացաք՝ զոլով եղծիչ սուրբ անուան նորա յինքենէ մեղօք, սուրբ առնէ Տէր զանուն իւր ի նոսա յայտ առնելով զգործս իւր յիւրաքանչիւրն, ոմանց ի բժշկութիւն հոգեոց, և ոմանց յառաւելն դատապարտութիւն՝ ըստ սրբոյն Ներսէսի Շ նորհալոյ որ զրէ յԱնդհանրականն յերես 219. Ճշմարիտ բժիշկն հոգեոց և մարմնոց Աստուած՝ հայեցեալ ի սիրտս մարդկան առ որս տեսանէ բարեաց ինչ մասն՝ արկանէ ի վերայ՝ աղքատութիւն կամ ցաւս, և կամ ասէ զերկուսեանն. զի զսակաւ բարւոյն սերմն ի բազում պողաբերութիւնսն ածեցուցէ. իսկ յանբժշկելիս զոր ճանաչէ ի ցաւս մեղաց, ոչ ձեռնարկէ ի բժշկել, զի անդ առանց պատասխանւոյ երթիցեն. ապա եթէ այսպէս և եթէ այնպէս, զոլով ար-

դար, արժանապէս հատուցանէ, ըստ երգոյն սուրբ մանկանցն Վաբելօնի, որք աղաղակէին ասելով, «Նրդ՝ զամենայն զոր արարեր և զոր ինչ ածե՛ր ի վերայ մեր արդար դատաստանաւ արարեր», . ուստի իրաւամբ ասաց «արժանահաս», . և կամի ասել, ո՛վ Տէր, որ արգարապէս դատողդ ես ամենից, միանգամայն և բազում ողորմ առ արարածս, և զոչինչ չար ածես ի վերայ մեր ի տարապարտուց, այլ զամենայն վասն յանցանաց մերոց խոստովանիմք, եթէ մահ, եթէ աղքատութիւնք, եթէ նեղութիւնք վիշաք և արհաւիրք մեծամեծք, և ի խրատ ուղղութեան, և ի յորդոր աստուածապաշտութեան. ուրեմն արդարապէս և իրաւամբք առնես զամենայն թէպէտ՝ բայց ոչ առանց սիրոյ՝ ըստ Աղոթօնի. «Չոր սիրէ Տէր՝ խրատէ. տանջէ զամենայն որդի՝ զոր ընդունի, : Ապա շնորհակալ լինելով զմարդասիրութենէդ՝ զոչեացուք, արժանապէս են հասեալ ամենայն տանջանք այսոքիկ, ըստ անաչառ արդարութեան և ըստ բազում զթուութեան քո, ի ցասմանէ քում անփոփոխել բնութեանդ. ապա յարէ ասելով, «Ի ցասմանէ քում հրամանի, :

Աստուած՝ զոլով ջինջ և գերամարբութեան, ի հոգեղէն և ի մարմնեղէն բաղադրութենէ, անայլայլելի և անփոփոխելի է յինքեան, որպէս ասէ մարգարէն, «Աս Տէր և ոչ փոխիմ», . և պատճառ այսմ է զի կրկին իմն միայն կարէ փոխիլ կամ այլայլել, կամ կորուսանելով յայնց զոր ունի, և կամ ստանալով զայն զոր ոչ ունի. իսկ Աստուած զոլով էակ, ամենայն իրօք հարկաւոր, ոչ կարէ կորուսանել ինչ և կամ ստանալ, զի անսահման է յամեն-

նայն սեռն կատարելութեան, ապա ուրեմն է անփոփոխ, և ոչ երբեմն ցասմանայ, և երբեմն զեջանի, արտմի կամ ուրախանայ, այլ որ ինչ է, նոյն է յամենայն ժամանակս որպէս ասաց Մովսէսի, «Եւ եմ որ Լէն», : Ուր դրէ մեկնին. յԵբրայականն գրի չորս գրով փոխան բառիս «Տէր», Եօփա, որ և համարեալ է առ Եբրայեցիս անունն անվերածելի՝ անզիտելի և անքննելի, և այնչափ ահաւոր, մինչև ոչ ոք ի թարգմանչաց իշխեաց բացատրել, բայց եթէ ոչ հայեսցուք ի կէտն ասէ, մարթ է ընթեռնուել Եահուահ, կամ Եէհվէհ, որ տիրապէս ստուգարանի չորս տառիւքն՝ է, և, է, և, նոյնանայ ընդ նշանակութեան այնք զոր ասաց Մատուած առ Մովսէս՝ Եէհվէհ ալէր ևհէհ, այսինքն Եւ որ եմ, կամ Եւ եմ որ Լէն, : Եւ այսպէս իմաստայս չորեքտառեան բառիս Որ Լէն, որով նշանակի ինքնութիւն էութեան յանստհման կատարելութեանս, կամ ինքնազոյ էութիւն անբաւութեամբ կատարելութեան, և ի վերայ բանին, յԼէն, և Որ Լէն, և որ դալոցն է՝ ասէ Կուռնելիոս. Մեկ. Յայտ. զԼ. Ե. 3., պատասխանէ այն բանին Ելից. Գ. 13. Եւ որ Լէն առաքեաց զիս,, նշանակէ ասէ զկայուն յաւիտենականութիւնն, զոր ամենայն տարբերութիւնս ժամանակաց պարունակէ, ներկայի, անցելոյ, և ապագեւոյ. և է յատուկ անուանք Մատուծոյ, զոր իրրանհոյովելի և աներեւոյթ, և անորոշելի եզինքեան Մատուած, այսինքն որ է, եղև, և եղիցի. զի Եբրայեցիք նշանակեն ապառնեալ զկայունութիւն իրին, և զմշտակայութիւն. և անունս Եէհուլայ՝ է նոյն ընդ նմա որ ասի, որ է, կամ որ եմ : Եւ այց ա-

սէ՝ աստանօր դիտութեամբ ասէ Օգոստինոս. «Ենփոփոխելի բնութիւնն ոչ ընդունի՝ եղև և եղիցի. եղև ի յանցելումն, է ի ներկայում՝ այլ միայն է, զի ինքն ճշմարտապէս է. զի որպէս է՝ գոլ ոչ կարէ. բայց՝ ասէ՝ վասն փոփոխման ժամանակաց՝ յորս շրջի մեր մահականացութիւնն, ոչ ստաբար ասեմք ասէ, եղև. է և եղիցի, եղև ի յանցելում, է ի ներկայում, եղիցի ի յապառնեոյ, այսինքն եղև՝ զի ոչ երբէք դադարեցաւ. եղիցի՝ զի ոչ երբէք պակասի. է՝ զի միշտ է, ընդ ապառնեաց՝ իբրու ոչ էր՝ ծագիցի : Վասն այսորիկ ըստ յեղյեղման ժամանակաց, մարդկային խօսողութիւնն այլայլի, որ ոչ երբէք պակասիլ կարաց կամ կարէ, կամ ժամանակն յեղյեղել կարէ. ճշմարտապէս ասին իւրաքանչիւրոյ բանք ժամանակին, որովք երևի մշտակայուն լինեն Մատուծոյ յամենայն ժամանակս, ընդ որով և անփոփոխ գոյն նորա. որպէս և Եւաքեալն գրէ. «Երում ոչ փոփոխումն և ոչ շրջելոյ ստուեր,, : Յակ. Ե. 17 : Եւ այն ամենայն զորս ասէ Սուրբ Գիորն զՄատուծոյ՝ ստրջանալ, բարկանալ, ցաւիլ, ըստ մեզ զեջեալ խօսի. զի ի վերայ բանին՝ «Ստրջացայ՝ զի արարի զմարդն,,՝ մեծն Վարդան ասէ ի Մեկ. Նոնդ. Օ. ստրջացաւ արամեցաւ ասէ, կամ զղջացաւ, որ օտար են երկոքեանն Մատուծոյ. զի ոչ է ախտ յամենեւրջանիկն Մատուած. քանզի երկոքինն յեանք են, և յապաշաւանաց լինի ի մեզ արամութիւն և զեղջ, որ չգիտեաք զլինելոցն. իսկ Մատուած հաւասարապէս տեսանէ զլեալն և զլինելոցն. այլ զեջանելով ըստ մեզ՝ վարի մերաբար, ցոյցս տալով զղջման և արամութեան, զի մեք արամեացուք և զղջացուք ի վերայ մեղաց մերոց եր-

կուցեալք զուցէ տրամեսցի Մատուած և զԳլխացի ընդ բարի առնելն մեր, զի արար զմեզ իշխան անխանիցն երկրի՝ քան զորս վատթար գտար. և Վիրիս Ամանութեանց տա՛ի՝ Վիրք Օ. զԼ. ԻԲ. Բարկանալ առի զՄատուծոյ վասն ատելոյ զչարութիւն, և վասն վրէժխնդիր լինելոյ. նաև ննջել և մոռանալ ասի, սսկս մոռացմանց անխրաւութեանց. ուրեմն մինչ կերպիւ բոլորով լցուցանէ զկարօտութիւնս մեր բարեւարութեամբն իւրով, ասի ունիլ ըստ կերպի մարդոյ զանազան անդամս և զկիրս: Եւ այլ բազում ուրեք: Մպա ուրեմն և սուրբ այրս ըստ մեզ խօսելով երգեաց «ի ցասմանէ,, . ցասումն Մատուծոյ ոչ է իբրև զմերս, այլ այնպէս ցասմանայ՝ որ ոչ ջերմանայ, և ոչ փոխէ զեօրհուրդն, բայց այնպէս գործէ, զորօրինակ ցասմանացոյք և ցաւոյք գործեն, այսինքն եղծէ զգործս իւր՝ յորժամ անհաճոյ են նմա. զի ի վերայ բանին Մաղաքեայ «Ես եմ և ոչ փոխիմ,՝ ասէ Սուռնելիոս, «Օ, որ ինչ ըստ պառնացայ՝ առնեմ, զի հաստատ է բանն իմ. առից վրէժխնդրութիւն իմ, զի ես ոչ եմ անկայուն անհաստատ, զի երբեմն զսցս և երբեմն զայն կամիցիմ, զի զուք կարծէք թէ փոխեալ եմ զընութիւնս իմ, զի ոչ պատժեմ զչարս. մի՛ այնպէս, զի Ես նոյն եմ, որպէս յառաջագոյն ի դարս հարց ձերոց, և յաւիտենից. ըստ այսմ ասէ «ի ցասմանէ,, . Մեկ. Մաղք. Վ. 6: Եւ զի ցասումն ի հրամանաց կամացն յառաջանայ և ի կիր առնանի, յարէ և ասէ «բում հրամանի,, : Մատուած՝ գորով էութեամբ գերածայրեալ բարի՝ ոչ ճանաչէ զչարս և ոչ զմեղսն, բայց եթէ սյլով տեսակաւ. զի ճանաչումն կրկին ասի՝

յատուկ տեսակաւ, այլով տեսակաւ: Ըստ առաջին կերպին ճանաչէ Մատուած զբարին այսինքն էութեամբ իւրով: Եւ ըստ երկրորդին սյլով տեսակաւ. զի զոր օրինակ ճանաչեմք զյոյսն՝ ըստ որում է, բայց խաւարն ոչ ճանաչեմք, եթէ ոչ բարձմամբ լուսոյն: Այնպէս ըստ աստուածաբանից ճանաչէ Մատուած զբարին, յատուկ էութեամբ իւրով. իսկ զչարն իբր կրկնակի միջոցաւ. քանզի էութեամբ իւրով ճանաչէ զունակութիւն զհակակացն չարին, և միջնորդութեամբ այնր ունակութեան որ է ի Մատուած, ճանաչէ զպակասութիւն բարւոյն. վասն այսորիկ ասէ Վաւիթ. Մաղ. «Օ, բարձունս ի հեռաստանէ ճանաչէ,, այսինքն զչարս. և ըստ այսմ տեսանելով զչարութիւն մարդկան՝ նշանակամաց կամի այսինքն թոյլութեամբ հրամայէ հասանիլ չարեաց առ մարդս, զչարեաց պատժոց ասեմ, և ոչ զմեղաց, ըստ այնմ. Եսայ. ԻԱ. 7. «Ես եմ որ առնեմ զխաղաղութիւն և հաստատեմ զչարս այսինքն զչարիս պատժոց՝ և ոչ մեղաց: Ըստ այնմ. Մաղ. «Այ թէ դու Մատուած կամիս զանօրէնութիւն. և ոչ բնակին առքեղ չարք,, : Եւ այն մեզ յորդոր ուղղութեան, և ի խրատ աստուած պաշտութեան, ուստի ասաց «բում հրամանի,, : Էրաման Երարչին կատարելագործի ի ձեռքն հրեշտակաց, որովք առաքին չարիք պատժոց առ չարս, և բարիք առ բարիս: Ըստ այնմ «Օրհնեցէք զնա ամենայն պաշտօնեայք նորա, և արարողք կամաց նորա,, . և թէ «օրհնեցէք զնա ամենայն հրեշտակք նորա, հզօր զօրութեամբ ոյք առնէք զբան նորա ի լսել ձայնի պատգամաց նորա,, : Կարձեալ. «Մաղաքեայ տան-

ջանս ի ձեռն հրեշտակի չարի, : Իսկ Սո-
ղոմոն գրէ՝ Առակ. ԺԼ. 11. «զհակառա-
կութիւնս յարուցանէ ամենայն չարա-
կամ. իսկ Տէր՝ հրեշտակ անողորմ արձա-
կէ ի վերայ նորա, , ուր ասէ սուրբն՝ Աեր-
սէս Լամբրոնացի Սեկ. Առակ. զԼ. ԺԼ. 11. «Եւ զինչ ի հրեշտակս է գտանել,
ողորմած և անողորմ, կամ չար և բա-
րի, , ըստ ասելոյն ի Սաղ. «առաքեաց ի
նոսա տանջանս . . . ի ձեռն հրեշտակի չա-
րի, . ոչ թէ զընտելութիւնս նոցա կոչէ այս-
պէս, այլ սպասաւորութիւնսն, արդ քան-
զի Աստուած սիրոյ է և խաղաղութեան,
որ այսմ ներհակ լինի, պատուհասէ զնա
Աստուած՝ կամ ի մարմնոյ տանջանս դատ-
նութեան ի ձեռն հրեշտակաց սպասաւո-
րութեան, և կամ ի հոգւոյ. ըստ որում
ցուցանէ ի յԱւետարանին զոոցս սպասա-
ւորութիւնն ի տանջանս չարեացն: Եւ
գարձեալ ասէ Սողոմոն յԻմաստութեան
ՊԼ. ԺԲ. 16. «Սուսեր պողովափի զա-
նաչառ հրամանդ քո բերեալ, և ի մէջ
անցեալ զամենեանս ընդր մահուամբ.
անդ՝ առ երկնիք քերէր, և արք երկիր
հասանէր, , զորմ, ասէ սուրբն՝ Աերսէս
Լամբր, «Հրեշտակն որպէս զերագ սուր
էառ ի քէն զհրաման սպասակելոյն, և բազ-
մացոյց զգլխակունս. հրեշտակն զմանալի
սուրն երկիր քերեալ պայծառ առնէր, և
յերկիր ձգեալ զմահսն գործէր, . Սեկ.
Սատ. անդ: Ըստ այնմ ետես Վաւիթ
սուր ի ձեռնին կոտորող հրեշտակին այ-
սինքն զօրութիւն հրամանի Տեառն, որովք
յայտնապէս տեսանի թէ Աստուած ի ձե-
ռն բարի հրեշտակաց առաքէ զբարիս և
զչարիս յաշխարհ. վասն որոյ և երանելի
Հայրապետս յառաջին տան յիշեաց զվե-

րին զօրսն՝ զհրեշտակս, իսկ աստ զհրա-
ման բառս: Յայտ առնէ թէ ի ձեռն նոցա
կատարի նոյն հրամանն: Ասիցէ եթէ հրա-
ման Տեառն է, զի՞ ապա ոմանք խոյս տան
յերեւոյց ցաւոյ. մի՞թէ Աստուած լերանց
է, և ոչ Աստուած դաշտաց. և Վաւիթ
ասէ, «Յո՞ երթայց ես ի հոգւոյ քումմի,
կամ յերեւոյց քոց ես յո՞ փախեայց, :

(Երեմիայի 23. 13.)

ԴԱՍԱՍԱՍՈՒԹԻՒՆ ԿԲՕՆԻ.

(Երեմիայի 23. 13.)

Արօնի ուսման կամ կրօնական դաստի-
արակութեան աւելի զիւրութիւնից կամ
դժուարութիւնից չէ կարելի միանգամայն
մանկավարժօրէն գերազանցութիւն տալ
այս կամ այն դաւանութեանը. հաւատոյ
դաւանութիւնը բղնում է ճշմարտութեան
մէջ ունեցած համոզմունքից, որը դաս-
տիարակը պարտաւոր է տարածել չնայե-
լով նորա մեծ կամ փոքր դժուարութեա-
նը, որ պէտք է կրէ ինքը այդ մասին: Ինչ-
պէս ևս եղած լինէր դաւանութիւնը, ծը-
նողք ցանկանում են, որ մանկուկը ու-
սանին իւրեանց դաւանութիւնը, որոյ մա-
րին մանկավարժութեան պարտքն է ցու-
ցանել ամենալաւ եղանակը, որով կարող
լինի իւրաքանչիւր դաւանութիւն իւրա-
ցուցանվիլ զիտակցական ընդունակու-
թեամբ, հիմնաւորուած լինիլ զդպրմանց
վերայ և արդիւնաւորուած գործով. մի
խոսքով, որ կարող լինի բանականութիւնը
կրթուիլ պողաւէտ և կենդանի հաւատոյ
ուղղութեամբ: Սենք չենք կարող այս